

DUNJA JUTRONIĆ
Filozofski fakultet u Splitu
dunja.jutronic@gmail.com

NASTAVCI ZA GENITIV MNOŽINE U 21. STOLJEĆU U USPOREDBI S ONIMA U 15. STOLJEĆU U SPLITSKOME VERNAKULARU

U članku¹ se ukazuje na promjene u upotrebi nastavaka za genitiv množine imenica svih triju rodova u splitskom vernakularu. Rezultati se donose u postotcima. Istraživanje je provedeno na tekstovima Marka Marulića, Miljenka Smoje i Ćiće Senjanovića. Pomoću statističke analize pokazuje se kako su se postotci upotrebe nastavaka *-ov*, *-i*, *-ø* mijenjali (ili gubili), a naročito kako variraju u odnosu na novi nastavak *-a*.

Ispitivanje je uklopljeno u teoriju jezičnih promjena s namjerom da se vidi koji su se nastavci, a naročito u kojem su se omjeru, zadržali do danas u splitskom vernakularu. Osim statističkog opisa pojavnosti, ali na njegovoj podlozi, navode se moguća objašnjenja zašto je do određenih promjena došlo i zašto je upotreba dijalektalnih nastavaka za genitiv množine ovakva kakva jest u današnje vrijeme.

1. Uvod

Mate Hraste davne je 1950. rekao da Marulićev jezik nije dovoljno istražen.² Aleksandar Mladenović 1957. započinje svoj rad riječima: »Kao što je poznato jezik Marka Marulića nije do danas detaljno proučen« (1957: 89).³ Dva desetljeća kasnije Milan Moguš bilježi: »Prošlo je 450 godina od prvog izdanja Marulićeve

---

¹ Rad je nastao u okviru projekta *Dijalektološka i sociolingvistička istraživanja hrvatskoga jezika* (voditelj: izv. prof. dr. sc. Filip Galović) koji je odobren i financiran od Hrvatskoga katoličkoga sveučilišta u Zagrebu.

² Mate Hraste navodi: »O njegovom (Marulićevom) jeziku malo se pisalo, a o stilu još manje« (1950: 245). Hraste spominje radove L. Zore, M. Kušara, V. Glavana i bilježi: »Drugi radovi, u kojima se posebno govori o Marulićevu jeziku, nisu mi poznati« (1950: 246).

³ Mladenović u svojem radu nabraja sve članke o Marulićevom jeziku koji su do tada bili objavljeni. Vidi (1957: 89).

Judite, a monografije o Marulićevu jeziku još nemamo« (1972: 95). Ta je izjava još uvijek točna. Milan Moguš, kao i Mladenović, spominje sve članke koji su tiskani, a istražuju razne aspekte Marulićeva jezika, no navodi i riječi Petra Skoka koji je ustvrdio da je Marulićev jezik još „terra incognita” (1972: 97). Listajući radove koji su napisani o Maruliću, a sakupio ih je na jednome mjestu Nedjeljko Paro, vidljivo je da nema cjelovite monografije o Marulićevu jeziku.⁴

Cilj je ovog priloga trojak:

1. Pregledom kompjuterske konkordancije Marulićevih djela ustanoviti omjer upotrebe oblika samo jednog padeža, genitiva množine imenica svih triju rodova;
2. Upotrebu najfrekventnijih nastavaka *-i*, *-ø*, *-ov*, kao i novog nastavka *-a*, dalje ispitati u djelima Miljenka Smoje i Čiče Senjanovića;
3. Budući da je ispitivanje uklopljeno u teoriju jezičnih promjena, glavna je namjera ustanoviti *kako* su se navedeni nastavci i u *kojem omjeru* mijenjali i zadržali do danas u splitskom vernakularu.⁵ Osim opisa pojavnosti pokušat će se i dati objašnjenje zašto je do određenih promjena došlo.

Svi nastavci za genitive množine analizirani su u labovljevskom okviru, tj. dijalektni oblici zabilježeni su u svakom tekstu, a omjer svih oblika izračunat je prema ovdje navedenoj formuli, čime se dobio indeks frekvencije pojavljivanja određenog nastavka.

$$\text{Indeks frekvencije} = \frac{\text{Pojavljivanja određenoga genitivnog oblika}}{\text{Pojavljivanje svih ostalih genitivnih oblika}} \times 100$$

2. Genitivi množine u djelima Marka Marulića (1450. – 1524.)

U sakupljanju podataka o genitivima množine kod Marulića služila sam se Moguševim i Bujasovim djelom *Kompjuterska konkordancija Marulićevih djela* iz 1980.⁶ Kako navode autori u prvom su dijelu »harvacki složena« Marulićeva

⁴ Postoji doktorska disertacija Marijane Horvat (2005) koja nije tiskana kao knjiga. Nedostatak je jezičnih istraživanja u novije vrijeme nadoknađen radovima Ive Lukežić (2002), Diane Stolac (2002) i Marijane Horvat (2005), (2008).

⁵ *Vernakular* je termin koji je u sociolingvistici upotrijebio Labov (1972), a i sama sam se zauzimala za njegovu upotrebu (Jutronić 1987). Vidi također Kalogjera (1985). Koliko je terminologija samo dijelom izdiferencirana i (ne)ujednačena, govori nam i činjenica da u literaturi za splitski nalazimo razne nazive kao što su: *splitski urbani dijalekt*, *splitski govor*, *splitski idiom*, *splitski čakavski govor*, *splitski izgovor*, *splitski vernakular*, *splitski govorni amalgam*. Vidi Jutronić (2010: 33).

⁶ Moguš, Milan; Bujas, Željko. 1980. *Kompjuterska konkordancija Marulićevih djela*. Zagreb: Zavod za lingvistiku filozofskog fakulteta u Zagrebu. Rad je započet 1972. godine, a suradnice na projektu su bile dr. Maja Bratanić-Čimbur i dr. Dunja Jutronić. Ta je knjiga strukturirana tako da

pjesnička i prozna djela. U taj su sklop ušle dvije versificirane Marulićeve „historije”, *Judita* i *Susana*, zajedno s proznim uvodom, posvetama i marginalnim bilješkama, zatim dvanaest pjesama za koje se pouzdano zna da su Marulićeve (*Molitva suprotiva Turkom*, *Tuženje grada Hjeropolima*, *Lipo prigovaranje razuma i človika*, *Svit je taščina*, *Od muke Isusove*, *Od uzvišenja Gospina*, *O gloriosa Domina*, *Divici Mariji*, *Utećenje k divi Mariji*, *Anka satira*, *Poklad i korizma*, *Spovid koludric od sedam smartnih grihov*), i konačno, dvije prozne pisane poslanice što ih je Marulić uputio benediktinki Katarini Obirtić.⁷

2.1. Potvrde za nastavak u genitivu množine imenica muškoga roda⁸

2.1.1. Potvrde za nastavak *-i* u genitivu množine muškoga roda: kralja od *Medi*, vojvoda svoga od *Amoniti*, narod od *Moabiti*, in barzi *konji* trud, od *Betuljani*, uzde zlati *frizi*, od jakih *bivoli*, čarljenih *voli*, vranjih *konji*, kralj od *Lafiti*, šest *miseci*, od *meči* (od mačeva), okolo *hercezi*, *bani*, tere *knezi*, šest *veziri*, trubljama *leviti*, tvojih *dari*, lica od *berilji*, božjih *sudi*, od božjih *oltari*, da svih *karstjani* moć, od *mirisi* bludih i taščih.

Samo se jednom javlja nastavak za muški rod *-ih*: Biše *piših* sto i dvadeset tisuć (pješaka).⁹

2.1.2. Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine muškoga roda: neprijatelja s *konj*, mnoštvo niščih *ljud*, naših *začinjavac* ubijeni od *neprijatelj*, i pet *dan*, od starih *poet*, u *talik* zauja (oduze u talaca), deset *krat* (10 puta), pobi vele *grajan* (građana), pad kon *zdenac* (upavši kraj *zdenaca*), *otac* naših, više *školj* (više grebena), iz *nohat* (iz nokata), od *zakutak* miši, jato *čvarljak* (čvoraka), milih *sinak*, družba *starac*, sedam *badanj*, *Turak* svih, od razlicih *vitar*, od *mudrac*.

2.1.3. Potvrde za nastavak *-ov* u genitivu množine muškoga roda: od *gradov*, od *grihov*, tisuć svojih *sinov*, odgovor *vićnikov*, *konjikov* 20 tisuć, po sve vike *vikov*, dil *udov* (dio udova), *strahov* nas obaruj (zaštiti nas *strahova*), *lavov* svih, tih *junakov*, vidit *svidokov* ćud, od kosti *vitezov*, čtovani od *cesarov*, dobrih *naukov*, vojvod i *knezov*.

se u prvom dijelu nalaze Marulićeva djela, a u drugom potpuna kompjuterska konkordancija tih djela. U predgovoru Moguš i Bujas naglašavaju da su htjeli »stvoriti riznicu Marulićeva jezika koja bi – konkordirana, postala, s jedne strane, solidnom podlogom za najraznovrsnije lingvističke, lingvostilističke i leksikografske zahvate, a, s druge, dobrodošlom pomoći pri određivanju Marulićeva autorstva kod ponekih tekstova koji mu se pripisuju« (1980: 1).

⁷ Za genitive množine u *Juditi* konzultirala sam i članak Ive Lukežić (2002).

⁸ Kod genitivnih nastavaka ne navode se svi primjeri pojavnica zbog ograničenja broja stranica ovoga članka. Ponegdje je u zagradama navedeno značenje standardnim jezikom. Poneke se pojavnice javljaju i više puta, kao npr. riječ *godina* (u raznim tekstovima) preko 160 puta.

⁹ Lukežić kaže: »U *Juditi* nastavak /ih/ obilježava semantiku genitiva množine imenica muškoga roda samo u riječi *piš...*« (2002: 31). Kao što je napomenuto, genitivni nastavci s vrlo niskom frekvencijom pojavljivanja neće se statistički analizirati osim novog nastavka *-a* čija se frekvencija povećava kod Smoje i Senjanovića i time ukazuje na jasnu jezičnu promjenu.

2.2. Potvrde za nastavke u genitivu množine imenica ženskoga roda *e*-vrste

2.2.1. Potvrde za nastavak *-i* u genitivu množine ženskoga roda: poglavice od *Amazoni*, s onih gornjih *strani*, dvanadest *tisući*.

2.2.2. Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine ženskoga roda: muških *vojask* stahu, biše *bozic*, sunčevih *zrik*, od zlatnih *plas* (pločica), od *postilj* istočnih, do *gor* andjelovih, od gorskih *staz*, dvadeset *tisuć*, moć *toplín*, svih *sil*, *tmin* noćnih, brez *brad*, slast karidonskih *dubrav*, od filistinjski *njiv*, niz *gor*, tacij *gospoj*, od svih težina *sik* (grebena), mnoštvo *lisic*, z *gusteran* izide (bunara), inih *nevolj*, moć *toplín*, od poetskih *tašćin*, od *zvizd*, inih *nevolj*, tvojih *dik*, od tacih *krup* (tuča), s onih *stin*, jato se *ptic*, kolikih *sil*, od *zvizd* jasnih, *svetinj* tvojih, ka vrilu vode *rik* (rijeka), tvojih *dik* (slava), od *ruk* djavljih, red *rožic*, suknji od razlicih *svil*, gorskih *vil*, red *rusul*, sud *pravad* božjih, *sabalj* svojih, jata doletiše *jarebic*, od *strun* zvirnjih, stabla bez *gran*, divstvo oskvarniše *divic*, spovid *koludric*, dobrotu *žensk*, toko *tisuć*, bihu pune *rib*, pet *ponistar*, tisih *molitav*.¹⁰

2.2.3. Potvrde za nastavak *-ah* u genitivu množine ženskoga roda: od *uzah* (okova), od *jacih rukah*.

2.2.4. Potvrde za nastavak *-u* u genitivu množine ženskoga roda: kleknu polag njeje *nogu*.

2.2.5. Potvrde za nastavak *-a* u genitivu množine ženskoga roda: od nikih *dubina*.¹¹

2.3. Potvrde za nastavke u genitivu množine imenica srednjega roda

2.3.1. Potvrde za nastavak *-i* u genitivu množine srednjega roda: u šest *libri* (N jd. *ovo libro*, sr. r.; u šest poglavlja), 40 *liti*, kriposnih *dili*, od njih *usti*.

2.3.2. Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine srednjega roda: pet *lit*, iz *ust*, blizu *vrat*, pet *sat* (pet stotina), z *bedar*, tujih *mist*, sih *dil*, *stad* plode (plodove stada), biše jih *stabal* sto, priljutih *sardac* njih, tvojih *čudes*, sa *nebes*, trista *koles*.

2.3.3. Potvrde za nastavak *-a* u genitivu množine srednjega roda: od onih *oholstva*, tacih *dila*, *zala* svake vrste, tih *pravorojen'ja*, od *krila* materam.

¹⁰ Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine ženskoga roda pojavljuje se 130 puta, stoga je navedeno više primjera.

¹¹ Mate Kapović (u privatnoj korespondenciji) napominje da je ovo zanimljivo, i da čak ni ne mora biti nužno štokavski. On upravo u ovakvim riječima (trosložnim s naglaskom na kraju) predviđa izvorni nastavak *-a*, može biti da je ovo arhaizam. Vidi: <https://www.bib.irb.hr/1005823>.

MARULIĆ	-i	-ø	-ov	-a
muški rod	38 %	42 %	20 %	---
ženski rod	12 %	87 %		1 %
srednji rod	14 %	83 %		3 %

Tablica 1. Postotci upotrebe genitiva množine kod Marka Marulića

3. Genitivi množine u knjizi Miljenka Smoje (1923. – 1995.)

U sakupljanju podataka o genitivima množine kod Miljenka Smoje proučena je njegova knjiga *Libar Miljenka Smoje* 2004. (Split: Marjan tisak).¹²

3.1. Potvrde za nastavke u genitivu množine imenica muškoga roda

3.1.1. Potvrde za nastavak *-i* u genitivu množine muškoga roda: milijardu *puti*, dvadeset *minuti* (usp. *minut* N jd.), četiri-pet *kilometri*, vriću *kumpliri*, par litnji *postoli*, milijun *dinari*, osan ijad stari *dinari*, u savjet *stanari*, a koliko sam samo *gospodari* prominija, bilo je tot i *lupeži* i *lopovi* i *ajduci* i narodni *neprijateji*, po dvadeset *potrošači*, oli ćemo se igrat *detektivi*, čizme od *škovacini* oli *ribari*, ni kontra *bazeni*, *stadioni*, na devet *bofori*, ni *kumpliri*, protiv *fašisti*, mot američki *miljarderi*, da nima *oteli*, ne bi bilo *seminari*, *simpozijumi*, studijski *vijadi*, pa priko ijade *mladiči*, da nima *šoldi*, trideset *kilometri*, nikor od *ukučani*, stotine *miljuni*, duzine *pasi*, od *Ingleži* oli *Norvežani*, jema u nas *poduzeći*, kažije mi slike stari *vapori*, osin *trajekti*, osan *miseci*, i da se čuvan *susidi špijuni*, šoto *lumbrelini*, od svih grišnih *zanati*, pet-šest *igrači*, pun *kankari*, pet *miljuni*.

3.1.2. Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine muškoga roda: petnaest *dan*, a zanamisto trogirskih kulturnih *tjednik*, više *pinez*, ijad *gledalac*, dati *ušenak i platul*, borbe kontra *ušenak*, zapamtija desetak *pas*, deset *Njamac*, napisa više *libar*, kontra *rukovodilac*, ne bi bilo poslovni *sastanak*, više je *krivolovac* vata.

3.1.3. Potvrde za nastavak *-a* u genitivu množine muškoga roda: šesnajst *kvadrata*, trista ijad *puta*, dva-tri *miljuna* dinari, pusti milijarde liri *gubitaka*, ti šarm latinski *jubavnika*, desetak-petnajst posto *radnika*, bez *kolura*, po milijuna *stanovnika*, u justa *potrošača*, najjadnije vrsti *bolesnika*, je bija salon *automobila*, uzdiga san se do kafei, bistroi, *barova* i *oteli*, nego ijadu *privrednika* i političari, nekoliko *decenija*, količine *pesticida*.

¹² U Jutronic (2010) analiziran je Smojin jezik na svim jezičnim razinama. Vidi Jutronic (2010: 38–39). Analiza genitiva množine nije detaljna kao u ovom prilogu. Naime, statistička analiza dana je za sva tri roda zajedno. Vidi Jutronic (2010: 48–50). Vidi također Jutronic (2022, u tisku).

3.2. Potvrde za nastavke u genitivu množine imenica ženskoga roda *e*-vrste

3.2.1. Potvrde za nastavak *-i* u genitivu množine ženskoga roda: milijardu mriž *popovnici*, pun *koleri*, opskrbe *butigi*, kontra *predrasudi*, do šest *šentadi*, izvicjani *tunji*, bez *nervožitadi* (N jd. *nervožitada*, ž. r.), u šest *uri*, četersto *ponistri*, u Splitu je bilo *operi*, dvi ijade *katrigi*, šest *postelji*, i pjat *špageti*, ijade kazališnih *prestavi*, bilo je *bandiri*, ni kontra *operi*, *magistrali*, a koliko sam samo *gazdarici* prominija, fagoti pune *konšervi*, nidir *tunji*, grmi od *beštijmi*, pusti milijarde *liri*, pet-šest *gajbi*, za parkiranje *karioli*, još žive ribe: *škarpini*.

3.2.2. Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine ženskoga roda: vriću *jabuk*, i naši momak i *cur*, za povećanje *cin*, desetak *ijad* dolari, sedmero braće i *sestar*, devet *stotin*, bilo je svih *rac* i *bandiri*, a sa *škancij* bacit, od *mudanat* i *bičav*, teški *besid*, dvadeset *mušterij*, od malih *nog*, iz *ruk*, tanki *nožic*, između *bačav*, više nima *konob*, suvi *smokav*, *srdel*, od kruva do *bolnic*, deset *marak*, milijardu mriž *popovnici*, bilo je i trideset *brodic*, bez *gać*, neš ti naši *novin!*, iz drugi *republik*, bez sniga i *planin*, prometon likoviti *trav*, puni *vrič*, i to oni plastični *kašetic*, bez *žlic*, bez *koščic*, njanci *udic*, još žive ribe: *liganj*, slani *srdel* nima, za deset *godin*, sa splitski *ulic*, kore od *dinj*, puno *škovac*, od tipični splitski *beštij*, više nima ti *beštijic*, tri milijarde *besid*, iz svih *kalet*, kraj *Bajnic*, pun *naranač*, silon *prilik*, od deset *pisam*, pet *sob*, osan *mušterij*, jema *šterik*, fini vonj *planin*, *šum*, bori, i daleki niki *stran*, kontra *gnjadic*, Mediteranski *igar*, nima *izmetin*, u Splitu je bilo *dram*.

3.2.3. Potvrde za nastavak *-a* u genitivu množine ženskoga roda: Puno lipi *cura*, za jarpe *deviza*, cine svi artikli i *usluga*, on je još pri pedest *godina*, trideset *godina*, odjeljenih *kabina*.

3.3. Potvrde za nastavke u genitivu množine imenica srednjega roda

3.3.1. Potvrde za nastavak *-i* u genitivu množine srednjega roda: zanati od *auti* (N jd. *ovo auto*, sr. r.), u dvadesetak naši *misti*, pet *kili*, fini vonj gornji *mori*.

3.3.2. Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine srednjega roda: davni *vrimen*, devet *just*, iza *vrat* o skule, sto *ijad lic*, bez *jaj*, do *kolin*, trideset *ijad kil*.

3.3.3. Potvrde za nastavak *-a* u genitivu množine srednjega roda: tri ijade *lica*, riba od šest *kila* (N jd. *ovo kilo*, sr. r.).

SMOJE	<i>-i</i>	<i>-ø</i>	<i>-ov</i>	<i>-a</i>
Muški rod	74 %	19 %	---	7 %
Ženski rod	22 %	74 %		4 %
Srednji rod	37 %	52 %		11 %

Tablica 2. Postotci upotrebe genitiva množine kod Miljenka Smoje

Kratak komentar: Gledajući postotke kod Marulića i Smoje vidi se da je omjer nastavaka *-i* i nultog nastavka *-ø* kod muškog roda promijenjen. Dok je kod Marulića prevalentan nulti nastavak *-ø* (43 % prema 32 %), kod Smoje je omjer nastavka *-i* (74 %) puno veći od nultog nastavka *-ø* (19 %). Nastavka *-ov* više nema kod Smoje. Nastavak *-a* koji ne nalazimo kod Marulića, kod Smoje se javlja u 7 % slučajeva.

Najrašireniji nulti nastavak *-ø* ženskog roda još je uvijek na visokih 74 %, dok se novi nastavak *-a* javlja u 4 % pojavnica.

Ono što zapažamo kod Marulića i kod Smoje jest da je omjer upotrijebljenih nastavaka srednjeg roda sasvim drugačiji od muškog roda. Najveći postotak novog nastavka *-a* nalazimo upravo kod imenica srednjeg roda.¹³

4. Genitivi množine u knjizi Đermana Ćice Senjanovića (1949. – 2013.)

Genitivi množine Đermana Ćice Senjanovića uzeti su iz njegove knjige *Evo me u postaju*, 2007. (Zagreb: Durieux).¹⁴

4.1. Potvrde za nastavke u genitivu množine imenica muškoga roda

4.1.1. Potvrde za nastavak *-i* u genitivu množine muškoga roda: pet *miljuni* marak, zna imena *pradidi*, milijarde *dolari*, 16 *osvajaci* olimpijskih medalja, koliko je *lonci* fažola, i *mašuri*, *kumpiri*, a od svih onih *partizani*, *komunisti*, *političari*, deset *asi*, ovoliko *rekviziti*, šest *puti*, među iljadu *tovari*, 200 iljad *metri*, između svih *drukeri*, pet *dinari*, koliko *kajići*, naših *Andrijići* iz Korčule, svih naših *izdavači*, od svih *kantuni*, bez *sedativi*, ja ti imam ricete od *prajčići*, pet *sati* galame, do tih *razgovori*, nač *bonboni*, od *španjuleti*, a more i bez *keksi*, izrizanih *kvadratići*, držala je do *običaji*, kad ni bilo *kolači*, 50 *dolari*, od španskih *tići*, do nkih *bori*, u njih ti ima *jeleni*, pet *igrači*, 6-7 *centimetri*, 40 *vratari*, 16 *osvajaci*.

4.1.2. Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine muškoga roda: pet *žumanjac* (N jd. *žumanjac*, m. r.), bez *pinez*, desetak *dan*, teća *volak*, od Velikih *Duplančić*, kratih *rukav*.

4.1.3. Potvrde za nastavak *-a* u genitivu množine muškoga roda: nelagodu od *pasa*, engleskih *izdavača*, 600 iljada *primjeraka*, svih seksualnih *doživljaja*, sa sedan *jezika*, još nema *kupača*, 10 *stupnjeva*, 10 *parova*, tisuća *dolara*, 220 *centimetara*, od britanskih *pisaca*, 70 posto *boraca*, raspala se od *bolova*, kod najmilijih *roditelja*, aromu *plodova* mora, u interesu *čitalaca*, tri kvarta *eura*, od

¹³ Visok postotak nastavka *-a* u srednjem rodu, čak 31 %, nalazimo i kod Marka Uvodića Splićanina koji je pisao početkom 20. stoljeća. Vidi Jutronić (2022, u tisku).

¹⁴ U Jutronić (2010) analiziran je Senjanovićev jezik na svim jezičnim razinama. Analiza genitiva množine nije detaljna kao u ovom prilogu. Naime, statistička je analiza dana za sva tri roda zajedno. Vidi istu primjedbu za Smoju u bilješci 12.

šest *stanova*, s puno *limuna*, ima *ratova*, sto *poslova*, više *kumpira*, na stotinu *komadića*, milijun *detalja*, sto *redaka*, od onih *dana*, svih *zaljubljenika* u balun, *zaljubljenika* u Hajduk, crkvenih *redova*, 6887 *izdavača*, 377.687 *naslova*, tu je par *advokata*, pa 10 *parova* braće, od koliko *karata* (zlata), 10 *milijuna* britanskih funti, bilo je tu *književnika*, *oružara*, *masera*.

4.2. Potvrde za nastavke u genitivu množine imenica ženskog roda *e*-vrste

4.2.1. Potvrde za nastavak *-i* u genitivu množine ženskoga roda: od lipih *ariji*, prvih *rebatinki*, 180 *ćibi*, bez *špigeti*, udrobljeni *galetini*, od straja od *bombi*, kod *riceti*, rafal *beštimsji*, držat onih *normi*, pet *uri*, 800 iljad *liri*, nije bilo ovih *mašini*, 10 milijuna britanskih *funti*, ležidu ispod *palmi*, od prvih *jahti*, milijun *miljardi*, zlatnih *znački*, na bazi *algi*, nekih *supstanci*, koliko je *vatri* u špaher užgala, jeste li za *pjatić njokici*.

4.2.2. Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine ženskoga roda: 13 *godin*, ricete od *tuk*, 80 *iljad marak*, kantu o *škovac*, sa svih *stran*, zna imena *prabab*, ima *sestar*, ispod *nog*, svaku od ovih *rupic*, šest *glav*, zvali smo ga *Jaketa brokav*, meso od *kućic*, oni pas gusti o *pom*, ima pravih *kroštul*, iz *Bačvic*, poviše *Grip*, oli *Ravni njiv*, bilo je onih *jabuk*, desetak *kocak*, bilo je onih *čokolatic*, desetak *brbavic*.

4.2.3. Potvrde za nastavak *-a* u genitivu množine ženskoga roda: od pijanih *slastica*, iz obližnjih *iskopina*, 500 *banaka*, nema ti u njih *zmija*, 600 *iljada* primjeraka, sa onih *sika*, u deset *hala*, kamion *polivača*, uzgajivača *kokoša*, iz kraljevskih *odaja*, 20 *žlica*, olimpijskih *medalja*, ima krcato njegovih *slika*, bez *emocija*, kapetanskih *traka*, od *školjaka*, ukus punjenih *paprika*, sto milijuni *pahuljica*, na bazi *algi* i *protozoa*, tih *zvijezda*, da je više *koza*, 5 *kartica*, okrunjenih *glava*, zna imena *teta*, barbi, od onih svojih *obratnica*, iz 107 *zemalja*.

4.3. Potvrde za nastavke u genitivu množine imenica srednjeg roda

4.3.1. Potvrde za nastavak *-i* u genitivu množine srednjega roda: 12 *kili* (N jd. *ovo kilo*, sr. r.), tih starih *auti* (N jd. *ovo auto*, sr. r.).

4.3.2. Potvrde za nastavak *-ø* u genitivu množine srednjega roda: od pet *jaj*, do *vrat*, otvoreni *just*, manistru od *slov*.

4.3.3. Potvrde za nastavak *-a* u genitivu množine srednjega roda: na dvadesetak *mista*, od dalmatinskih *jela*, kruži oko *jaja*, desetak *pitanja*, devet *samoubistava*, ratnih *oštećenja*, ovoliko rekviziti i *obilježja*.

Na mnogim mjestima u tekstu kod Senjanovića nalazimo razne nastavke u istoj rečenici, tj. oblike na nastavak *-i*, na nulti nastavak *-ø*, ili na novi nastavak *-a*. Primjerice:

- Onda su tu nosioci svih zlatnih *znački* s briljanton, pa običnih zlatnih *znački*, kapetanskih *traka*, 16 *osvajачi* olimpijskih *medalja*, pa 10 *parova* braće koji su nastupili na istoj utakmici....
- Koliko je *mašuri* prošlo priko njezinih *ruk*, koliko je *skal* isfregala, koliko je *maštili* robe oprala.... Koliko je *lonci* fažola, *kumpiri* i manistre skuvala, koliko je *vatri* u špaher užgala, koliko *drva* iscipala.
- Bilo je tu bivši *igrač*i, *navijači*, *suci*, *treneri*, *novinari*, *književnika*, *oružara*, *masera*, *policjoti*.

SENJANOVIĆ	-i	-ø	-ov	-a
Muški rod	53 %	15 %	---	32 %
Ženski rod	18 %	65 %		17 %
Srednji rod	26 %	39 %		35 %

Tablica 3. Postotci upotrebe genitiva množine kod Čiće Senjanovića

Kratak komentar: U odnosu na Smoju omjer nastavka *-i* (74 %) kod Senjanovića pada na 53 %, no i dalje je daleko veći od nultog nastavka *-ø* (15 %), dok se novi štokavski nastavak *-a* sada javlja u 32 % slučajeva. Nastavka *-ov* više nema.

Najrašireniji nulti nastavak *-ø* u ženskom rodu koji nalazimo 74 % kod Smoje, pada na 65 % kod Senjanovića, no zato novi nastavak *-a* raste od 4 % kod Smoje na 17 % kod Senjanovića.

I kod Senjanovića je omjer upotrijebljenih nastavaka srednjeg roda sasvim drugačiji od muškog roda.

5. Analiza postotaka pojedinih nastavaka po rodovima

Muški rod	-i	-ø	-ov	-a
Marulić	38 %	42 %	20 %	---
Smoje	72 %	19 %	---	7 %
Senjanović	53 %	15 %	---	32 %

Tablica 4. Svi postotci upotrebe za genitive muškog roda

Kratak komentar za muški rod:

1. Najuočljiviji i najzanimljiviji je omjer nultog nastavka *-ø*, i nastavka *-i*. Samo kod Marulića nalazimo više nultog nastavka, dok on progresivno pada kako nastavak *-i* raste.

2. Nastavka *-ov* koji kod Marulića nalazimo 20 % više nema ni kod Smoje ni kod Senjanovića.

3. Nastavak *-a* jako raste kod najmlađeg Senjanovića, a nastavak *-i* kod njega je mnogo rjeđi nego kod Smoje.

Ženski rod	<i>-i</i>	<i>-ø</i>	<i>-a</i>
Marulić	12 %	87 %	1 %
Smoje	22 %	74 %	4 %
Senjanović	18 %	65 %	17 %

Tablica 5. Svi postotci upotrebe za genitive ženskog roda *e*-vrste

Kratak komentar za ženski rod:

1. U suprotnosti s muškim rodom na nulti nastavak *-ø*, koji se vidno smanjuje, ženski rod na nulti nastavak postojan je i do današnjih dana.

2. Nastavak *-i* (kojeg ima bitno manje od nultoga) varira s novim štokavskim nastavkom *-a* koji u postotku raste kod Senjanovića.

Srednji rod	<i>-i</i>	<i>-ø</i>	<i>-a</i>
Marulić	14 %	83 %	3 %
Smoje	37 %	52 %	11 %
Senjanović	26 %	39 %	35 %

Tablica 6. Svi postotci upotrebe za genitive srednjeg roda

Kratak komentar za srednji rod:

1. Prevalentan je nastavak *-ø*, u odnosu na nastavak *-i* kod sve tri generacije.

2. Nastavak *-a* kod Marulića dolazi najviše u srednjem rodu (3 %) u odnosu na muški (0 %) i ženski rod (1 %).

3. Novi nastavak *-a* najviše raste baš kod imenica srednjeg roda, tj. na 35 %.

6. Što nam je pokazala statistička analiza?

U današnjoj sociolingvistici, pa tako i u dijalektologiji, postoji konsenzus da nije dovoljno donositi zaključke samo na osnovi istraživanja na terenu i analize terenskih podataka, već bi analizu trebalo poduprijeti i statističkom analizom. To ne povlači za sobom stav da dijalektološka aparatura nije pouzdana i precizna, a isto tako ne znači da je statistička analiza besprijekorna i konačna, no ona nas, nadamo se, bolje i sigurnije dovodi do preciznijih, tj. valjanijih zaključaka u istraživanjima jezičnih/dijalektnih promjena. Što nam je u ovom slučaju doprinijela statistička analiza?

1. Za valjano zaključivanje o frekventnosti nastavaka potrebna su istraživanja većeg korpusa bilo kojeg pisca. Primjerice, Horvat kaže: »Za razliku od Judite i Suzane, u kojima je u genitivu muškog roda množine najrašireniji prvi i najstariji nastavak imeničke glavne promjene *-ø*, u Naslidovan'ju nije osobito zastupljen... daleko je češći nastavak *-ov*...« (2005: 91–92).

U predstavljenom, sveobuhvatnijem ispitanom korpusu, nastavak *-ov* nalazimo samo u 20 % pojava. Nadalje Horvat kaže: »Za genitiv množine srednjega roda najčešći je nastavak *-o* (*nebes*), prvi i najstariji nastavak imeničke glavne promjene... Novi nastavak *-a* koji se pojavljuje u 15. stoljeću utjecajem štokavskoga narječja potvrđen je u primjeru *pohotin'ja*« (2005: 95).

U ovom se korpusu nastavak *-a* javlja ipak u nešto većem broju pojava.¹⁵

2. Genitivni nastavak *-i* jest najrašireniji nastavak za genitive množine muškog roda, što u literaturi nije naglašeno. Doduše, navedeni se opisi ne bave pitanjem kojeg je nastavka više, a kojeg manje, no kod opisa jezičnih promjena kroz vrijeme to je pitanje važno.¹⁶

3. Opis genitiva muškog i srednjeg roda uglavnom se u dijalektološkoj literaturi navodi zajedno, no navedeni postotci ukazuju, da iako su nastavci isti, njihov je omjer bitno drugačiji. Naime, u srednjem rodu nastavak *-i* i nastavak *-ø* skoro su istog postotka, *-i* (38 %), *-ø* (31 %), što nije slučaj kod muškog roda gdje kod Smoje i Senjanovića imamo bitni porast upotrebe nastavka *-i*.

4. Najprije se izgubio genitivni nastavak *-ov*. Njega nalazimo samo kod Marka Marulića, i to u 20 % slučajeva.¹⁷

5. Vidljiv je postupni gubitak genitiva na nulti nastavak *-ø* kod muškog roda (42 % kod Marulića, 19 % kod Smoje, 15 % kod Senjanovića).

6. Zanimljiva je promjena kod nastavka *-i* u muškom rodu. Od 38 % kod Marulića, ona raste na visokih 72 % kod Smoje pa se ponovo smanjuje na 53 % kod mlađeg Senjanovića jer kod njega raste postotak upotrebe novog nastavka *-a* (32 %).

7. U ženskom rodu, sasvim suprotno muškom rodu, nulti se nastavak *-ø* pojavljuje u vrlo visokom postotku (87 % kod Marulića, 74 % kod Smoje) iako ponešto pada kod najmlađeg Senjanovića (65 %).

8. Nastavak *-i* još je uvijek prevalentniji od novog nastavka *-a* u muškom i ženskom rodu kod Marulića i Smoje, dok se to bitno mijenja kod najmlađeg Senjanovića gdje se taj odnos izjednačava kod ženskog roda (*-i* 18 %, *-a* 17 %), a kod srednjeg roda novi nastavak prevladava (*-a* 35 %, *-i* 26 %).

¹⁵ Ovim se nikako ne želi reći da Horvat griješi, već da je za sustavniju tvrdnju potrebno ispitivanje većeg korpusa.

¹⁶ Vidi Finka (1971); Lisac (2009); Lukežić (2015). Također, zanimljiv rad Kapović (2018) o širenju *-i* nastavka u današnje vrijeme u štokavskom narječju. Vidi također Jutronić (2022, u tisku) gdje se nalazi analiza genitiva i kod Marka Uvodića Splitsanina.

¹⁷ Kod Marka Uvodića taj se postotak smanjuje na 13 %. Vidi Jutronić (2022, u tisku).

7. Moguća (socio)lingvistička objašnjenja pokazanog tijeka promjena

U teoriji jezičnih promjena važno je i objašnjenje zašto je do nekih promjena došlo i zašto su se (npr. *-ov* u našoj analizi) neki nastavci izgubili, a drugi se javljaju u raznim, tj. različitim omjerima, što jasno ukazuje da je do promjene došlo ili je ona u tijeku. Evo jednog pokušaja objašnjenja.

1. Za nestanak nastavka *-ov* moguć je razlog niska frekventnost pojave tog nastavka.¹⁸

2. Za nestajanje nultog nastavka muškog roda razlog bi mogao biti markiranost tog nastavka.

No markiranost ne može biti dobro objašnjenje za postojanost i zadržavanje nultog nastavka *-ø* u ženskom rodu! Razlog bi mogao biti taj što kod ženskog roda imamo vrlo malu alternaciju s nastavkom *-i* (što nije slučaj kod muškog roda) i nestajanjem nultog nastavka jedina je otvorena mogućnost da se prijeđe na novi (standardni) nastavak *-a*, čime bi se izgubio specifičan dijalektalni oblik tog padeža, tj. oblik na nulti nastavak *-ø*.¹⁹

3. Što reći za kretanje frekvencija kod srednjeg roda? Već smo naglašavali da se srednji rod ponaša sasvim drugačije od muškog roda s kojim ga se obično opisuje. Već kod Marulića gdje se novi nastavak *-a* uopće ne pojavljuje u muškom rodu, a u ženskom rodu tek 1 %, kod imenica srednjeg roda nalazimo ga u 3 % slučajeva.²⁰ Kod najmlađeg Senjanovića nastavak *-a* najviše nalazimo upravo u srednjem rodu (35 %). Što bi tome mogao biti razlog? Mogu li se ovi postotci nastavka *-a* u srednjem rodu objasniti malom frekvencijom imenica srednjeg roda?

Božidar Finka zapisao je još davne 1979.: »Cilj... načelnoga razmatranja o novim tendencijama i pojavama u čakavskom narječju postignut ako posluži kao poticaj istraživačima čakavskoga narječja za dublja i svestranija istraživanja... Čakavska se dijalektologija mora svakako sve više usmjeravati na takva istraživanja« (1979: 148).

Ovo je moj pokušaj. Vjerujem da će daljnja istraživanja pridonijeti zanimljivim zapažanjima i mogućim objašnjenjima.

¹⁸ Mate Kapović (u privatnoj korespondenciji) misli da se oblici tipa *gradov* zamjenjuju s *gradova* s novim *-a* vjerojatno usporedno s pojavom množine tipa *podovi* umjesto kratke množine *podi*.

¹⁹ Budući da je opseg članka ograničen, ovdje nismo analizirali imenice *i*-vrste ženskoga roda.

²⁰ Lukežić navodi: »Oblik s nastavkom /a/ u Gmn. imenica srednjega roda u *Juditi* ima sarno jednu potvrdu...Njim ti namini **zala** svake varsti 535« (2002: 33).

Literatura

- Finka, Božidar. 1971. Čakavsko narječje. *Čakavska rič*, 1/1, Split, 11–71.
- Finka, Božidar. 1979. O novim tendencijama i pojavama u čakavskom narječju. *Filologija*, 9, 145–148.
- Galović, Filip. 2019. *Govori otoka Šolte*. Šolta – Zagreb: Općina Šolta – Hrvatsko katoličko sveučilište.
- Horvat, Marijana. 2005. Sklonidba imenica u Marulićevu Naslidovan'ju. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 31, Zagreb, 87–105.
- Horvat, Marijana. 2008. O jeziku Marulićeva Naslidovan'ja. *Riječ: časopis za slavensku filologiju*, god. XIV, sv. 3, Rijeka, 44–57.
- Hraste, Mate. 1950. Crtice o Marulićevoj čakavštini. *Zbornik u proslavu petstogodišnjice Marka Marulića 1450-1950*. Djela JAZU, Knjiga 40, Zagreb, 141–153.
- Jutronić, Dunja. 2010. *Spliski govor: Od vapura do trajekta*. Split: Naklada Bošković.
- Jutronić, Dunja. 2022. Upotreba nastavaka genitiva množine imenica svih triju rodova u splitskom vernakularu. *Širinom filološke misli. Zbornik u čast Diani Stolac*. Zagreb – Rijeka: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci. (u tisku)
- Kalogjera, Damir. 1985. Attitudes toward Serbo-Croatian language varieties. *International Journal of Sociology of Language*, 52, Amsterdam, 93–111.
- Kapović, Mate. 2018. Širenje nastavka *-i* u genitivu množine *e*-deklinacije u suvremenoj štokavštini. *Suvremena lingvistika*, 44/85, Zagreb, 39–72.
- Labov, William. 1972. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lisac, Josip. 2009. *Hrvatska dijalektologija. 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lukežić, Iva. 2002. Čitanje sklonivih oblika u Marulićevoj 'Juditi'. *Fluminensia*, 14/2, Rijeka, 23–72.
- Lukežić, Iva. 2015. *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 2. Morfologija*. Zagreb – Rijeka – Čavle: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra Čakavskoga sabora Grobnišćine.
- Marulić, Marko. 1983. *Judita*. Zagreb: Mladost. Prijevod i komentari Marko Grčić.
- Marulić, Marko. 1993. *Pisni razlike*. Split: Književni krug.
- Mladenović, Aleksandar. 1957. Fonetske i morfološke osobine Marulićeva jezika. *Godišnjak Filozofskoga fakulteta*, knj. II., Novi Sad, 89–144.
- Moguš, Milan. 1972. O proučavanju Marulićeva jezika. *Čakavska rič*, 1, Split, 95–100.

- Moguš, Milan; Bujas, Željko. 1980. *Kompjuterska konkordancija Marulićevih djela*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Senjanović, Đermano. 2007. *Evo me u postaju*. Zagreb: Durieux.
- Skok, Petar. 1950. O stilu Marulićeve Judite. *Zbornik uz proslavu petstogodišnjice Marka Marulića 1450-1950*, iz. JAZU, knjiga 39, Zagreb, 165–241.
- Smoje, Miljenko. 2004. *Libar Miljenka Smoje*. Split: Marjan tisak.
- Stolac, Diana. 2002. Sintaktičkostilistički pristup Marulićevoj Juditi. *Colloquia Maruliana*, XI, Split, 235–250.

Genitive plural endings in the 21st century compared to those from the 15th century in the Split vernacular

Summary

The article concentrates on the statistical analysis of the use of the genitive plural endings of all three genders in the Split vernacular. The research was conducted on the texts written by Marko Marulić (1450-1524), Miljenko Smoje (1923-1995), and Ćićo Senjanović (1949-2013). It is shown that the use of genitive plural endings varies and is changing over time. Statistical analysis has revealed how the endings /-ov/, /-i/, and /-ø/ have lost ground and how their use varies in relation to the new ending /-a/.

The framework for the research is theory of language change, and the aim is to establish not just which endings have survived but to what degree. The statistical analysis will also serve as the basis for an attempt to explain why certain changes have occurred and why genitive endings are currently used in the described way.

Ključne riječi: dijalektologija, jezične promjene, splitski vernakular, genitivi množine

Keywords: dialectology, linguistic change, Split vernacular, genitive plural forms